

Litteratur

Pressehistorie og avisredaktioner:

Andersen, Eigil: Ikke et ord om ytringsfrihed, 1977, Modtryk.
kap. 3, 4 og 5.

TV-avis:

Prehn, Ole: TV,-avisen - en politisk underholdningsserie. In:
Underholdning i TV, Dansk Massekommunikationsforskning
1981, Nyt Nordisk forlag Arnold Busk.

Per Seeberg Friis m.fl.: TV-analyse, 1976, Borgen, kap. 4.

Radioavisen:

Mortensen, Frands: 22-radioavisen, 1973, GMT.

Teknologi- og informationssamfundet:

Borg, Karin: Hverdagslivet - værre eller bedre for hvem?
In: Mennesket i EDBsamfundet 2, 1984, Daneklærerforeningen
og samfundsfagsnyt.

Lund, Anne og Mortensen, Frands: Spillet og bredbåndsnettet,
In: Televisioner - fremtidens mediesamfund, 1983, Teknisk
Forlag a/s.

Fibiger, Bo: Firsernes massemedier, 1985, Borgen.

Boman, Mogens: Fremtidens elektroniske kommunikationsmulighe-
der, pjece, 1983, Danmedia.

Spot nr. 8, 1984: Hybridnet: Ja/nej.

Rørørdam, Rie: Fibre ændrer samfundet, In: Forskningen og sam-
fundet, nr. 6, 1984.

Jette Tybjerg underviser ved Viborg Forberedelseskursus.

Eksempler på undervisningsforløb i engelsk inden for emnet massemedier

Af Lis Kornum

Som engelsklærer i gymnasiet er det i de senere år blevet mere og mere oplagt at inddrage de forskellige massemedier i undervisningen - ikke blot som et nyttigt supplement og behageligt krydderi på den daglige undervisning - men som et middel i sig selv til sprogindlæring og bevidstgørelse af eleverne over for de utrolig mange ting sprog bruges - og misbruges - til. Mange elever hører i deres fritid lige så meget engelsk som dansk, og adskillige ser sikkert mere TV, video og film end deres lærere. Resultatet er en efter min mening yderst positiv holdningsændring hos eleverne, så de nu i langt højere grad forlanger en vis metode i inddragelsen af disse undervisningsmidler, så medierne bruges til undervisning og ikke blot underholdning.

I Københavns Kommune har man i folkeskolen i flere år haft de såkaldte Cirkelprogrammer, d.v.s. undervisningsforløb med en dokumentarfilm som centrum og så supplerende materiale såsom tekster, lysbilleder, lydbånd, som tilsammen dannede en 'cirkel' med forskellige arbejdsmuligheder. De fleste af filmene - fra BBC og Thames - er mindst lige så velegnede til gymnasiet som til folkeskolen, men var forbeholdt Københavns Kommunes folkeskoler. Og kun fordi jeg kendte de to ophavsmænd privat, lykkedes det mig at få lov til at afprøve programmerne i mine klasser. Efter

flere års tovtrækkeri er det efterhånden lykkedes at få en del af filmene gjort tilgængelige for et større publikum, f.eks. de 5 film i serien 'Our People'¹⁾ men udelukkende filmene, ikke det supplerende materiale. Dette er imidlertid også i højere grad baseret på folkeskolen, så lærere på højere niveauer under alle omstændigheder ville være nødt til at finde frem til deres eget materiale.

Jeg har flere gange brugt serien 'Our People' i efteråret lg som led i at mildne overgangen fra folkeskole til gymnasium. De to første film beskæftiger sig med det stigende antal farvede immigranter i England, sproget er ret let, men til gengæld er der en del facts, som er vigtige for at forstå sammenhængen, ligesom en del af de interviewede personer taler med forskellige dialekter. Ved første gennemsyn viser jeg som regel filmen uden stop, så eleverne kan danne sig et helhedsindtryk. Derefter snakkes på engelsk om, hvilke ting de især har lagt mærke til. Hvis der ikke er mere tid i den time, beder man dem hjemme skrive de vigtigste punkter i filmen ned. Ofte vil det være meget forskellige ting, de har hæftet sig ved: Nogle koncentrerer sig om oplysningerne, andre bemærker de forskellige dialekter, mens en tredje gruppe mest har bidt mærke i det filmtekniske. Når man så viser filmen igen, kan man stoppe op, eventuelt spole tilbage de steder man mener, det er påkrævet.

Denne gennemgang har jeg så fulgt op med forskelligt materiale, der knytter sig til emnet. Af tekster kan nævnes M. Holmen, m.fl., Another England, Hans Reitzel 1978; Esben Andersen og Steffen Bendix, Jamaica, Slavery, Rastafari and Reggae, Kaleidoscope; og Keeffe, Barbarians, Methuen, avisartikler om raceoptøjerne i bl.a. Brixton, om Skinheads, The National Front, o.s.v. Teksterne kan enten læses af klassen som helhed eller i grupper. Som regel er det hensigtsmæssigt at starte med nogle tekster, som læses af alle elever, så man har et fælles diskussions-

grundlag. Hvis der så stadig er interesse for emnet, kan man eventuelt fortsætte i grupper, hvor nogle beskæftiger sig mere indgående med f.eks. Reggae og prøver at analysere, hvorfor musikken er så populær, i modsætning til de mennesker der laver den. I den forbindelse var jeg så heldig at kunne arrangere en særforestilling i Delta Bio af filmen 'Babylon', der netop handlede om Reggae-miljøet i London. Den gjorde et dybt indtryk på eleverne og satte rigtigt gang i diskussionen om, hvad der er mest virkningsfuldt, oplysende og 'rigtigt', spillefilm eller dokumentarfilm. Hvis jeg må have lov til at udtrykke det lidt firkantet, gør spillefilmen mest indtryk på pigerne, mens et flertal af drengene går ind for dokumentarfilmen som den mest saglige. Så er det skægt at kunne vise nr. 2 film fra 'Our People' igen, hvor den typiske, halvra-cistiske engelske arbejder, der udtaler sig flere steder i filmen, til slut viser sig at være en skuespiller specielt indforskrevet til rollen! Et fint udgangspunkt til at diskutere, hvor mange af spillefilmens tricks dokumentarfilmen egentlig bruger, selv TV-avisen, og hvorledes folk i langt højere grad tror på, at billeder man ser repræsenterer sandheden, end tekster man læser.

Har man tid og lyst, kan man vise alle 5 film i serien, der alle rummer masser af inspiration til temalæsning.

Jeg vil nu beskrive et andet forløb fra en 2g, hvor jeg mere bevidst har inddraget medieanalyse i behandlingen af emnet, som var Sydafrika. Mange gymnasieelever har et meget overfladisk kendskab til Sydafrika, bortset fra at man har et system, der hedder Apartheid. At der er hvide forfattere, som Alan Paton og Nadine Gordimer, der i mange år har været på de sortes side, er så ukendt for dem, at bogstavelig talt alle elever, der læser Gordimers noveller 'Town and Country Lovers' (fra samlingen A Soldier's Embrace), tror forfatteren er sort. Efter min første forbløffelse brugte jeg misforståelsen til at få dem til

at analysere teksten grundigt og finde frem til, hvad der havde givet dem det indtryk. Det lykkedes derefter at skaffe filmatiseringen af 'Country Lovers'²⁾, som adskiller sig fra novellen på flere punkter. Som et ekstra clou indledes filmen med et interview med Gordimer, hvor hun netop kommer ind på forskellen mellem det skrevne og billedmedierne. Hun har vel at mærke selv skrevet drejebog til filmen, selv om især slutningen er ganske anderledes. At man kan lave en times film ud af en ret kort novelle, viser med al tydelighed, det Gordimer selv siger i interviewet, nemlig at hvor den stramt strukturerede og koncentrerede novelle er skrevet for et mere intellektuelt publikum, er filmen beregnet på et langt bredere udsnit af befolkningen. Efter at have hørt det var alle elever selvfølgelig enige om, at novellen var bedst!

Herefter så vi en BBC-dokumentarfilm, 'A Tale of Two Cities', som i filmen er Johannesburg og Soweto. Det er en meget dygtig og til tider ret stærk film, især intervieweren er virkelig god til at bide sig fast i Apartheid-tilhængerne, så filmen på trods af sit dokumentariske indhold tager klar afstand fra det officielle Sydafrika, hvad der selvfølgelig får eleverne til at reagere meget positivt på den, selv om de godt er klar over, at den ikke er objektiv. Udover det ovennævnte materiale har jeg brugt en del artikler, især fra Newsweek, Time og Observer, samt her på det sidste hæftet udgivet i forbindelse med Operation Dagsværk. Desuden bruger jeg meget aktuelle artikler om emnet fra danske aviser - det gør jeg faktisk ved alle emner, hvis det er muligt - dels som ren og skær stileøvelse, dels som baggrundsmateriale. Og eleverne er nu langt bedre i stand til at vurdere de danske massemediers behandling af emnet.

Et tredje forløb, som i høj grad udsprang af debatten i de danske massemedier, omhandler krig, fred og fredsbevægelser. Egentlig startede det med, at klassen, en 2g ny-

sproglig, havde dataforsøg gående ud på at se, hvorledes data kunne inddrages i forskellige fag. Så udover at afprøve de meget få eksisterende engelskprogrammer ved maskinerne og selv forsøge at lave nogle bedre, læste vi det også som tema. Vi brugte bl.a. 'Is a Machine After Your Job' (Kaleidoscope), 'Technopolis' (Gyldendal), samt da det var sidste år, selvfølgelig Orwell's '1984'. Eleverne følte absolut at mange af Orwell's dystre fremtidsvisioner var gået i opfyldelse, f.eks. folks usikkerhed og mistillid over for magthaverne både i Øst og Vest, og fornemmelsen af at blive manipuleret uden rigtig at kunne gøre noget ved det. Fra Louisiana's fredskonference havde jeg noget materiale om Greenham Common kvinderne, 'The Greenham Factor', (Greenham Print Shop, 51 Randolph Av., W. 9), som viste sig at være ret velegnet, idet der både var en historisk redegørelse for forskellige kvindefredsgrupper, interviews, læserbreve o.s.v.

Derefter læste vi Raymond Briggs 'When the Wind Blows', en tegneserie om atombomben, som simpelthen er et fund til næsten alle niveauer, selv om eleverne skal være ret gode til engelsk for at få det fulde udbytte af alle de sproglige perler. Vi så den i en udmærket opførelse på London Toast Theatre, men eleverne mente alligevel, at bogen var bedst, fordi de finere nuancer ikke rigtigt kunne overføres til scenen. Et af hovedpunkterne i diskussionen omkring bogen var, om det er moralsk forsvarligt at behandle et så dybt alvorligt emne som atomkrig på en så morsom måde. Som yderligere illustration til dette spørgsmål gennemgik vi nogle Tom Lehrer tekster, bl.a. 'We'll all go together when we go', og den fælles holdning var, at ikke blot var det absolut forsvarligt, men at disse tekster var yderst virkningsfulde i atomdebatten, idet de ramte på en anden måde og måske også inddrog andre slags mennesker end mere traditionelle oplysningsformer.

Med undtagelse af en enkelt, som ikke ville, så klassen herpå 'The Day After' og brugte den følgende dobbelttime til at diskutere en række arbejdsspørgsmål i grupper. Disse spørgsmål gik bl.a. på, om filmen gav et realistisk billede af en atomkrig og dens følger, om det var en forsvarelig måde at fremstille problemet på eller blot kommerciel udnyttelse af et aktuelt problem til at lave en 'horror' film, samt om filmen havde ændret deres holdning til atomvåben. Meningerne var mildest talt delte: drengene var meget kritiske og beskyldte filmen for at være urealistisk, teknisk elendig o.s.v., mens næsten alle pigerne var dybt grebne. Jeg kastede ved på bålet ved at antyde, at drengenes klare afstandstagen måske var en slags mentalt forsvar mod at lade sig engagere - måske endda skræmme. Oven på dette fik klassen til opgave at lave et udkast til en både saglig og kunstnerisk film, som skulle være virkningsfuld uden at være for skræmmende. For dem, der fandt dette umuligt, var der mulighed for at skrive kommenteringsopgaven 'Brothers' om en atomfysikers moralske dilemma.

Herefter benyttede jeg igen fremgangsmåden med at stille en dokumentarfilm op mod en spillefilm, nemlig TV-filmene med Helen Caldicott (indgående beskrevet i Gymnasielærere for fred, nr. 4). Alle elever uden undtagelse mente, at det var en utrolig god film og efter nogles - mest drengenes - mening, mere virkningsfuld end spillefilmen, uden dennes mangler. Denne diskussion fulgte vi op ved at læse forskellige avisers behandling af samme demonstration og så forsøge både at vurdere hvilken fremstilling, der var 'bedst', samt hvilken slags avis artiklen var taget fra. Denne fremgangsmåde har jeg også brugt ved andre emner, og den virker altid godt. I Søndags-TV's udsendelse om 10-året for Vietnamkrigens ophør, udtalte Thomas Bredsdorf, at især Vietnamkrigen og ungdomsoprøret havde fået folk til at interessere sig for massemediernes sprogbrug. Hanoi 'hævdede' og 'påstod', mens Washington 'oplyste'.

Flere elever kom dagen efter og refererede det, fordi det svarede nøjagtigt til vore analyser af avisernes brug af 'claim', 'maintain' og 'inform', 'state'.

Som afslutning på forløbet gennemgik vi nogle Dylan-sange, hvor både musik og tekst jo er noget anderledes end Tom Lehrer. Desuden taler af Luther King og Malcolm X, hvis budskab og sprog er forskelligt, men som begge anvender en del af de samme retoriske tricks for at fange deres tilhørere. Visse af de nævnte tekster kan nu findes i 'Peace in the Nuclear Age' (Systeme). Den fælles - lidet overraskende - konklusion var, at de forskellige medier påvirker folk på forskellige måder, og at det på den ene side er vigtigt, at folk bliver informerede, men at det sandelig også er nødvendigt at blive bevidstgjort om mediernes indflydelse.

Som afsluttende eksempel har jeg valgt et forløb over et mere muntert emne, nemlig 'Cowboy - Myth and Reality'. Dette er manuskripttitlen på en bog³⁾ lavet af nogle engelsk- og filmfolk i Århus, og efter at have læst det fik jeg lov til at afprøve det meget omfattende materiale i mine klasser.

Udgangspunktet for overhovedet at beskæftige sig med emnet er filmene, da det er dem, der først og fremmest har gjort cowboy'en til en populær helteskikkelse. I materialet findes en række analyser af de mest berømte westerns, som er meget spændende at læse. Problemet er, at filmene endnu ikke må anvendes til undervisning, så man må prøve sig lidt frem alt efter, hvad der vises i fjernsynet og går i biografen. Men der er meget andet glimrende materiale, både sagprosa-tekster, som fortæller yderst realistisk om cowboy'ens hårde liv, samt en række noveller fra det vilde vesten. Blandt disse har jeg bl.a. brugt Cunningham's 'The Tin Star', som er grundlag for filmen 'High Noon', samt uddrag af Schaeffer's 'Shane', som også

er filmatiseret. Begge giver et klassisk romantisk billede af 'The good guys and the bad guys', og selv svage elever har nemt ved at finde eksempler på clichéer, stereotyper, traditionel symbolik o.a. Ovenpå disse er det befriende, at læse Doctorow's afsindige anti-western 'Welcome to Hard Times', skrevet i bedste 'Ragtime'-stil - den går lige ind. For alsidighedens skyld har vi desuden læst noveller som Dorothy Johnson's 'Flame on the Frontier' og Haycox 'A Question of Blood', som omhandler indianerproblemet samt kvindernes rolle.⁴⁾

Endelig analyserede vi reklamer og tegneserier, som jo er slående bevis på, at medierne har gjort hele cowboy-myten til en industri. Hvis man vil trække politiske aspekter frem, er der interviews både med John Wayne (Playboy) og Kissinger, ligesom introduktionens bemærkning om, at en Western siger mere om filmens produktionstidspunkt end dens egentlige handlingstidspunkt virkelig får eleverne - og læreren - til at se på en tilsyneladende traditionel Western med nye øjne. En del af materialet kan anvendes allerede i 1g, mens filmanalyserne nok hører hjemme i 3g.

Man kan så håbe, at film i almindelighed efterhånden bliver lettere tilgængelige, så man ikke kun bruger film i undervisningen ud fra de forhåndenværende søms princip. Som jeg sagde i starten af artiklen, er en vis metode absolut nødvendig, selv om man selvfølgelig stadig gerne må lade sig inspirere af aktuelle ting, man falder over undervejs. En af de største fordele ved medieundervisning er vel netop, at eleverne virkelig får en fornemmelse af, at der er sammenhæng mellem deres skolelærdom og deres hverdag.

Noter

- 1) De 5 film i serien Our People kan fås gennem landscentralen eller Amtscentralerne.
- 2) Nærmere oplysninger om filmens distribution hos Lis Kornum.
- 3) ✓ Bogen, der er lavet af Mette Weisberg, Niels Weisberg og Claus Holm, er under udgivelse på Gads Forlag.
- 4) 'The Tin Star', 'Shane' og 'Welcome to Hard Times' findes i den i note 3 nævnte bog.
'Flame on the Frontier' og 'A Question of Blood' findes i Ten Western Stories, Longman Imprint Books.

Lis Kornum er ansat ved Christianshavns Gymnasium.